

Hrad knížete Tolfi stál na vrcholku příkré a do moře daleko strmíci skály nad bezednou propastí Scyly; vyhlídka byla z hradu na velmi krásný ostrov Sicilský přetěšená. Sem se skrývali za starých časů, když nevole domácí ourodnou půdu itálskou hubily, taci věžňové, za něž byla veliká výplata určena. Zde také zavřeny byly ve sklepech, z tvrdé skály pracně tesaných, ony ubohé oběti, které msta pronasledovala a zasáhla – msta temná, divoká, srdci necitelných.

Vivencio, slechetný a urozený, neohrožený v boji a ozdoba Neapolle za dnů zlatých květoucího míru, tento mladý, udatný a hrdý Vivencio upadl v moc svého lstivého a nesvědomitého nepřítel. Byl vězen Tolfisův a chřadl v osamělém žaláři skalním, jehožto dvéře se nikdy dvakrát neotevřely živému tvoru. Vězení toto podobno bylo prostranné kleci, jejížto strop, podlaha a stěny – pevně a hrubě zhotovené z kovaného železa pozůstávaly. Vysoký strop jako klenutí vyduť měl sedmero oken, silnými železnými tyčemi zamřížovaných, nimiž světlo a povětrí do vězení se dostati mohlo. Kromě těch oken a navlas přiléhajících dvéří nebylo kolkolem ni škulinky ani stěrbinčky po všech těch černých hladkých a chladných železných stěnách. Železná postel s orepi slámy stála v jednom koutě a podle ní džbán vody a špatná nádobka s ještě špatnější potravou.

Neohrožený Vivencio přece se zděsil při vkročení do tohoto vězení, zaslouchna, jak nemluvný průvodce jeho těžké dvéře vysoko nad ním trojnásobně uzavírá. Mlčení bířicovo zdálo se mu zvěstovati, že zaživa do svého hrobu sestupuje. Rytířovy vyhrůžky a prosba, jeho divoké volání o pravní vyšetřování, jeho ouzokostlivé vyzvídání umyslu svého nepřítel – vše to bylo nadarmo. Průvodčí slyšel, ale nepromluvil – právě příhodný pomocník, jenž nemá jazyku mti. Jak strašlivý byl tlapat při odchodu jeho! Ach, když poslední kročej ještě na ucho zvězněného dorazil, zmocnilo se ho studené předzvědní, že se mu nikdy více kročej lidský ni hlas člověka nezjeví. Snad již posledně byl tvor lidský uzřel. A tu pohlédl vzhůru k nebi jasněmu a připomenul si na zemi krásnou, ach na svět spanilý, který tak rád měl, i jehož také miláčkem byl! Život svůj měl dokonat – život, jehož byl teprv počal požívat. A kterak? Tajným-li otrávením, nebo vražedným přepadením? Nikoli – vždyť nebylo třeba sem ho odvléci. Snad-li hladem? Tisíckrát to smrt za jednu! Ukruněť po-mýšlení na mnohaleté zvěznění v tak hrozné opuštěnosti, kde duše lidská, všemu sdílení ustraněna, buď by musila v třštění, nebo v hovadskou blbost upadnout.

Ani té nejmenší naděje k uprchnutí; leč by v holých rukách byla založena Samsonova síla tohoto žaláře mocné železné stěny z základů

svých vytrhati. A nebylo ani k nadání, že by kdy jeho nesmírlivý nepřítel milosti mu udělil. Jeho rychlé usmrcení – budiz i nejkruťtější rukou – nebyl umysl Tolfiho; vždyť se to již státi mohlo, a nestalo se! Jisté tedy že byl určen ku pomstě nejmýslnější ukrutnosti ukrytu býti; ale jakou pomstu si vymýslil tento pekelný nepřítel? Zdlouhavou smrt vyhladovění? Nebo ještě zdlouhavější osamělým vězením, v němž poslední jiskra života znenáhla uhasne; kde duch prve zmizí a tělo pak v prach a popel zpráchniví?

Již byl večer, když Vivencio do svého žaláře vstoupil, a temněji i hustěji zakrývala černá rouška noci hrůzu toho místa. Vězení, pohřížen v tom strašlivém přemejšlení, sem tam se procházel ve ubohém změnu hodin. O jak často se pozastavil, poslouchaje hlasu lidského! Však samotnost té pustiny, tato mlčelivost hrobu – to vše není tak tiché a tak osamělé, jako jeho byl smutný stav tento. Myslí jeho klesla a zemlený upadl na slamené lůžko. Zde spaní pozněnáhu utišilo outřpné vědomost bídy jeho a sny sladké ukolíbaly ducha jeho k upamatování, jenž mu bývalo známé, ale všem vězňům Tolfisovým vždy odcizenější a smutnější.

Jak byl Vivencio opět procitl, vyjasnilo se; však dlouho-li spal, nevěděl. Mohlo to býti časně ráno nebo večer; neznal jiného rozdělení času než proměnu světla a tmy. Ve snu tak blaženým se cítil – byl mezi příbuznými, jenž ho milovali, ach mezi miláčky, jenž ho milovali více, vrteji než přítel – sen tento byl tak příjemný, že nešťastný procitna, podruhé pocítil trpkosti prvejšio děsného okamžení. Pochybuje a divě se hleděl kolkolem a vzal chtě nechtě hrst slámy z lůžka svého, jako by se tázal, co toto znamená. Však pamětlivost – ta věrná služebnice ducha – brzy odkryla temnou roušku předešlosti, a temněji ještě vzpínalo se strašidlo nejisté budoucnosti z prohlubně bezedné. To nim otrásl, a Vivencio hlasitě kvílel pro uprchlý sen, jak by byl opravdovost býval.

Utišiv se konečně, přehlížel pokojně a pozorlivě vězení své. Ach, jasnější světlost denní jenom mu potvrdila to, co mu při šeru večerním předešlého dne na mysl napadlo, totiž nemožnost uprchnuti. Ale jak jenom kolem se poohlédl, poznovu dvě věci pozorlivost a zvidavost jeho povzbudily. Jedno mohlo býti mámení, omyl, ale druhé nebylo k zapření. Jeho džbán a nádoba s pokrmem – co zatím spal – byly bliže ke dveřím popostrčeny. A byt i byl o tom pochyboval, jisté byl džbán jiné podoby i barvy a krmě byla jiná, lepší než včerejší. Byl tedy v noci navštiven? Ale kterak si sem ten neznámý přístupu zjednal? Což tak tvrdě spal, že by ho byl rachot závor a zámku na

těžkých železných dveřích neprobudil? A kdyby i to byl chtěl zapřít, tedy tím více bylo k víře nepodobnější, že by se byl přístup jinými – zdlouhavě nemožnými – prostředky státi mohl. Neměl tedy hledem umřít? Ale tento tajemný způsob potravou ho zaopatřiti byl příčinou k důmění, že má býti ode všeho lidského společenství odloučen. Co neméně pozornost jeho na se lákalo, bylo i zdanlivé zmizení jednoho z těch sedmi zamřížovaných oken v klenutí Vivenciova vězení. Dobře se pamatoval, že je znamenal i počítal, a jejich nynější počet i podivný soustav v nestejně odlehlosti od sebe nyní mu tím více do oka padal. Však k pravdě se více podobalo, že se mejliti mohl, než aby se byla ta velkánská železná litina pohnula; a protož i s tím se ukojil.

Vivencio pojezd beze strachu. Byl-li to jed, vždyť přece jenom nemohl Tolfiho vražednému umyslu ujít a rychlá smrt, tať mu byla nežadánější. Zdlouhavě a smutně tento den ušel. Byl té naděje, že při ustavičném bdění přes celou noc přece konečně neznámému na stopu přijde, jenž mu snad opět jako předtím potravu a nápoj přinese. Jediné jen pomýšlení na přiblížení se živého tvor, jenž by mu byl snad mohl dáti nějaké vysvětlení o jeho osudu, an mu jest určen, podalo mu blaženlé utěchy. A kdyby jenom jediný přišel, zdali by se ho nemohl v zoufanlivém vzteku zmocnit nebo ho k outřpnosti pohnout a sliby nejštědřejší odměny k otevření žaláře přemluviti? A byt by i ten byl ozbrojen i všemu prošení a síle samé nepřístupný, což by se mu mohlo horšího stát jako očekávaná a žádaná smrtelná rána? – Sladký to los v přirovnání s očekávaným ouplným zapomenutím!

Noc nastala a Vivencio bděl. – Byl den a Vivencio s hrůzou se divil. Tak tedy zemdeného přece jenom sen překvapil? Stál tu před nim nový džbán s vodou a nová nádoba s pokrmem. – Na tom nebylo ještě dosti – když vzhůru pohlédl k oknům – spravedlivé nebo! – bylo jich jenom pět!! Tu nebylo klamu k nadání! Však co z toho mělo pojit? Do jaké podivné, tajnosti plné peleše byl uvřzen? – Uprně hleděl kolkolem, až mu oči přecházely; však ni stopy k uzření, jak by si ten makavý odív mohl vysvětlit! Prohlížel a pátral u dveří, byly-li otevřeny; ale maličkostí se přesvědčil, že nimi ani nebylo hnuto. Otřpka slámy, kterou byl předvěcerem neouhledně ke dveřím uvrhl, ležela na témž místě, a přece by byla musila nejmenším po otevřením dveří dále postrčena býti. Zdali toto tajemství bylo ve stěnách? – Zdaly se býti jediná pevná železná litina a šterbiny všechny, kde se kreřá nacházela, co nejouzeji byly pospolu spojeny. Jestě jednou, a opět, vše kolem bystře zkoumal, pak i podlahu pro-

hlízel a strop a věnec těch skoro strašidelných oken – ale nikde a nikde stopy k vysvětlení tohoto tajemství. Skorem zdálo se mu, že se vězení jaksi zoužilo; ale i to byl klam, z nenadálého zmizení dvou oken velmi lehce vysvětlený.

S přehroznou ouzkokostí očekával Vivencio nejbližší noci. Noc přišla – ale zradný spánek neměl ho překvapiti. Umínil až do rozednění po žaláři se procházet a vynasnažením všech smyslů neustále samou tmou po zjevení tak podivného ukazu pátrat. Asi dvě hodiny po půlnoci – tak počítal od té chvíle až do rozednění – pocítil jakési slabé třesoucí se hnutí na podlaze – ani nedýchaje, pozoroval. To trvalo asi minutu, ale tak zlehka, že i toto hnutí za pouhou dýmku držel. Nenadále pocítil studený průtah větru nad sebou, a žena se tam, odkud se vítr zdál pocházet, klopecjtnul přes něco, což držel za svůj džbán s vodou. Beze vši pomoci pozoroval dále, ale nic více neudálo se po celou tu noc. Ráno se šerilo – rozednílo se; s hrůzou pohlédl Vivencio na okna vzhůru – viděl – jenom č t y y . Počítal – ale napačetl jich jenom čtyry, páré okno snad ještě něco zakrývalo. Rozjasnil se docela den a osvěcoval každinký kouteček jeho žaláře; tu opět jiné předměty se Vivenciovi namítly. Na podlaze ležely střeptiny včerejšího džbanu a blízko těch, hned podle stěny, nově naplněný džbán a nádoba s jídlem. Klepal na všechny stěny – dosavad se zdály být jediná pevná nepohnutá zeď; bouřil na ně mocí a násilně; ale nic k vyšetření, že by kde byly duté. Ouzkostlivě opět pohlédl vzhůru – p á t é okno skutečně beze vši jiné změny zmizelo. Ani také více nemohl pochybovat, že skutečně vězení jeho kolem se zoužilo. Strop stál nižěji a protější stěny stejně tak se byly sblížily, co tři zmizelá okna vynášela. Vivenciova mysl se máála. – Jakýsi překrutný umysl, pekelná nějaká muka a neslýchaný čin nejvymyšlenějšího trápení vzešel za těmito hroznými přípravami.

Takovouto péčí a ukrutnou nejistotou své budoucnosti soužen, seděl zde v zamýšlení a hodina, jedna druhou stíhající, děsila ducha jeho strašlivými obrazy. Konečně vyskočil, s hledem třetěně pomateným. „Ano!“ zvolal přehrozným hlasem, „tak jest, tak to být musí! Dáble!, nelidský pekelníku, to-li tvá msta?“ V pomatení uvrhl sebou na zemi – slze se mu vylily z očí a studený pot mu na čele vyražel – v divém zoufání vlasy sobě rval z hlavy a vztěkem hrzyl železnou podlahu – lál a proklínal Tolfiho, a hnedle zase zkroutěně se modlil. Když pak násilí bolesti a ouzkokosti drobet ulevilo, uvrhl sebou na zem a plakal jako dítě. Šero večerní rozlučujícího se dne ještě ho v takovém zoufání zastihlo. Nepožíval toho dne ani pokrmu, ani krupěj

vody neochladila jeho vyschlá usta a po dvě noci ani oka nezamhouřil. Hlad a umdlení ho přemohlo. Okusil pokrmu, divokou hltavostí vodu svou vypil a sklesl jako zpitý na lože své, kdež ho divá ouzkokost i ve spaní překrutnými sny trápila. Tu vyskočil ze spaní s bolestným nářkem a rozepjatými raměmi chtěl sesypající se obydlí zdržřovat; ale procitna ze sna a citě, že dosti ještě má prostrannosti k oddýchání, poznovu zase usnul a strašlivými sny se trápil.

Jítro čtvrtého dne rozjasňovalo se nad Vivenciem; ale již byl bílý den, než se z omráčení svého docela vzpamatoval. Jak trapná těžkomyslnost ubohého napadla, když jenom t t i ještě vybývající okna uzel. Tři jenom okna, a nic více? Zdálo se, jako by znamenala počet ještě mu zbývajících dnů. Tíse a ke všemu připraven měřil šíři i věšku svého příbytku, a pochopil patrně a s jistotou hroznou, co znamená nížící se klenuti i sražející se stěny. Zoužení jeho předivného vězení bylo nyní velmi patrné, ano makavé, než aby se bylo mohlo pomyslit, že to jen pouhá dýminka. Ale jakým to pekelným tajemstvím diti se mohlo, aby zdě, krov i okna beze všeho povyku, ano skoro nepatrně, takříkaje se scvrkaly a do sebe sražely, toť mu bylo nepochopitelné – ale toto nepochopitelné skutečné se dálo, a s tím i nejstrašlivější, nejzdlouhavější muka smrti. Jak rád by se byl nejzdlouhavějším pomýšlením na nějakou jenom možnost osvobození potěšil, však medle bylo-li co k možnosti podobného k vymýšlení? Jaká to neslýchaná ukrutnost, ubohého tak zdlouhavým trýzněním umorit, den ke dni ho tak hrůzyplně smrti blíž podávat, beze vši utěchy náboženství, bez lidské přítomnosti a o samotě ho zanechat. O samotě měl zahynout – o samotě očekávat z povolna se blížící smrti, jejíž nejvymyšlenější trápení právě v této zdlouhavosti a samotě záleželo!

„Nebojím se smrti,“ zvolal, „ale k smrti se připraviti musím; a být i v tu chvíli přišla se vši hrůzou svou, mohl bych jí snad, jak myslím, vstříc jiti! Ale jak a čím do té poslední chvíle ještě zmužilst svou udržím? Přechkám-li ještě i tři velmi dlouhé dny a noci? Žádná moc ve mně není s to tuto strašlivou obludu ode mě zahnat. O kýž bych beze smyslů do naručí jejího padl. Ach celý svět bych dal za tvrdé, věčné usnutí.“

Při takovém nářku a kvílení znamenal Vivencio, že nádoba jeho s krmí i džban s vodou jako obyčejně vyměněny byly. V takové zoufalosti napadla mu myšlénka k jedinému ještě osvobození. V noci umínil si v tom okamžení, jak ucíti ono třesoucí se pohnuti a průtah větru, že hlasitým voláním ouzkokost svou najevo dá. Vždyť pak musil být někdo nablízku v tom okamžení, když se mu jídlo podávalo, snad

by bylo ucho lidské přítomno, snad ucho bídě lidské nakloněné. Ano přinejhorším mohl dozvědět, co ho přece očekává: raději jistotu neukrutnější než budoucnost nejistému zdání a traplivým snům rozpatné obrazovnosti zanechanou.

Noc se přiblížila a nepohnutě jako socha stál Vivencio, ani se nepokusiv dýchat, by i nejslabším hnutím dychtivě očekávané přiblížení člověka sluchu jeho neušlo. Takto tělesně i duševně nejostřejší pozorností se namáhaje, napadlo mu, že by na podlaže leže všěcko hnutí pod sebou ještě zřetelněji zpozorovati mohl. Nedlouho tak ležel, vtom se podílah pod ním pohnula. Vivencio vyskočil a křičel co hrdla měl o pomoc. Zase poslouchal tise. Průtah větru nepocítil, bylo ticho jako v hrobě a odpověd se žádná neozvala. Tu se dal do pláče usedavého, a obnovenou ouzkostí na zemi padl a kvílel: „Ach Bože, Bože dobrotivý!, jenom ty mně pomoci můžeš, nebo mně síly dopřát v nastávající zkoušce!“

Poznovu se rozednívalo nad ubohým vězněm, a s obnovenou strašlivostí hleděl shůry němý hlásatel jeho brzké zkázy na něj. D v e o k n a, d v a d n i – a bylo po všem. Čerstvý nápoj, čerstvá krmě jako prve. Tajné navštívení stalo se – a Vivencio nebyl vyslyšán. Jak hrůzoplíná byla ta nemá odpověd na upěnlivou prosbu jeho. Strop vězení jeho vznášel se sorva na střevec zvejší nad ním. Zde stály od sebe tak blízko, že nevynášela šírka ani šest kročejů. Hrůza nad hrůzu pojímala opuštěného vězně. Ale hluboká bolest jeho nejvila se více hlasitým lkáním. Se založenými rukama a zaťatými zuby, krví zalitýma, ustavičným bděním uslabýma očima, jenž divoce sem tam se po podlaže zmitaly, s těžkým rychlým oddýchaním a kvapným krácením procházel se neunavně v omámení a zamýšlení sem tam. Kdož pochopí, kdož vysloví a kdo popíše hrůznou temnost myšlének jeho? Co osud smrti, pod nímž znenáhla oddýchává, bylo myšlení jeho, a nebylo k přirovnání i s tím nejhrůznějším všeho lidského bédování. Vtom upřel se nenadále zrak jeho na železnou stěnu nad lužkem. – Slova na ní stála – slova, psána rukou člověka! Padl na to místo; ale krev se mu zarazila v žlách, an četl:

Ja Ludoviko Sforza, omámen penězi knížete Tolfi, vynaložil jsem práci a přemejšlení tři let, abych tuto pekelnou slávu umění svého zhotovil a vyvedl. Po dohotoveném díle zavedl mne sem jednou zrána nevěrný Tolfi – víc ďábel než člověk – pod záminkou, abych se přesvědčil sám o prospěšnosti práce své, a tu mne obětoval samého novému vražednému nálezu mé umělosti, abych takto ani nemohl tajemství vyraditi, ni opět co podobného vyhotoviti. Odpustitž mu to milosrdné nebe, jakož i sám doufám, že mně, nástroji tak pekelné-

ho nápadu, opuštěného bude! Bídnicě, jenž toto čteš, – buď kdo buď, uvrhni se na kolena svá a vzývej, jako já, toho o milosrdenství, jenž tobě sám jediný může síly dopřáti, by ses mohl pomstě Tolfiho a jeho vražednému nástroji s pokojnou myslí oddati, an budeš v málo hodinách rozmačkan, jako nim rozmačkan byl ten, jenž ho zhotovil!

Z hlubokosti ducha zavzdychl Vivencio. Jako vražednou ocelí protknutý stál zde s vyvalenými očima, těžkým dechem a třesoucíma se rtema, ustavičně na nápis upřeně hledě. Bylo mu, jako by ho byl hlas z hrobu napomínal. Naděje všecka ho opustila. Zde stál ortel smrti jeho málo několika, ale velmi strašlivými slovy. Nejbližší budoucnost se mu zjevila odhalená, velikánská a strašlivá. Temeno jeho cítilo již skoro spadající hrůznou tíží, zdálo se mu, jako by ho již obrovské ramě železných stěn svíralo a kosti v něm všěcky praskaly. Jako bez sebe hledá v oděvu svém nějaký nástroj smrti. Sám se škrtí vlastní rukou – ale nadarmo. Divoce hledí na stěny a volá vztekem nejstrašlivějším: „Předědu vás a vaše určení, o vás si hlavu roztrhám.“ Trnoucei potupný posměch zoufanlivosti prsa mu protkne. „A proč bych to činil,“ vzdychá, „vždyť i ten člověk byl, jenž první v divokém objeti vašem skonil; dočkám se osudu svého jako on!“

Slunce se rozloučilo s světem a večer nastal; Vivencio hleděl okny, již sníženými, na zlaté paprsky jeho. Radostný pocit projel duši jeho. Bylať to sladce bolestná vazba, jenž ho v tom okamžení naposled ke světu poutala. Napráhl se a vysoukal až vzhůru k oknu, kde se za mříži drže do rozlehlé spanilé dálky hleděl. Ach, co viděl a slyšel, zdálo se být právě proto zavedeno, aby tím spanilým vyhlídnutím smyslově ubohého, ode všeho světa opuštěného docela pomatení byl! U východu dlouhého průduchu, ve skále vytesaného, lesklo se přívětivé nebe, zapadající slunce, rozlehlé moře a v dále veliké zábrzeží sicílské s háječky svými olivovými, světle zelenými travníky a tmavými rozmarnovými lesy. Ach jak příjemně vál větrík zapadní, naplněn vonnými párami! Vivencio lapał po něm jako ryba na suchu po vlně ji zasahující. Spanilost té krajiny při večerní jasnosti a vzdálené hučení vln mořských tak velmi občerstvilo jeho zemirající srdce jako rosička, jenž vypráhrou ovlažuje zemi. Kterak ziral a hleděl ven, brzy jednou, brzy druhou rukou se drže a nebo oběma mříži se chopiv, až pak zemdlený, ruce maje naběhlé a opuchlé, zas dolů spadl v hlubokém zmažení! Nic o sobě nevěděl; jedině se mu zdálo, jako by opět byl na svobodě a v boji krutém, uprostřed hluku a zvuku válečného; střelba a břímkot zbraně daleko a široko se rozléhala a krutý křik a zvuk bojujících v uchu jeho líbezne zněl. Když zase ze mdlob svých procítl, zmizelo jeho prvejší

spanilé podivání i sen, a bylo již tma. – Ach tak přece ještě jednou oučastna se stal nejlíbeznějšího pohledu v přírodu kouzelnou, ještě jednou papršek zapadajícího slunce zrak jeho potěšil a okusil krásného pohledu na přívětivou zelenost oliví a na modro hladiny mořské. A co více? Vždyť uzrel v daleké odlehlosti i lodě, mnoho lodí sem tam se zmitajících viděl, ano domníval se, že i lidí na nich patrně dost zří. Ale to mohl být jenom přelud, jen sen – ale sen líbezný, ubohému nové síly dodávající. Prál si, aby byl na lodi, zmitán největším vztěkem rozjižených vln, nebo bídně motorovou střížen a života syt – jen aby mu lze bylo tam na těch odlehlých trávníkách duši svou pustit: důvěřoval se lehčěji umřít než v této přesmutné samotě. Temnější a pomatenější byly myšlenky a city jeho; jako těžce podnapilý ležel v hluboké pitomosti.

Ani hlad, ani žízn se nehlásily, ačkoliv již po tři dni ani krupěj vody vyprahlý mu jazyk neovlažila. Takto trval, strídmo sedě nebo leže, buď spal, nebo bděl, buď mlčel se zamýšlel, nebo nepamětlivě nahlás mluvil sám k sobě o nepravě, jenž se mu děje, o prátelích a milých svých, o domovu a strašlivé budoucnosti; ale při tom všem hluk vzdálený a leckdys ránu přece se mu zdálo jako by slyšel. Podobalo se, že válka, dosavad krutě vedená, ku krajům těmto se blíží. Ale při všem namáhání sluchu nebylo lze, aby rozeznal, či skutečnost. Ten temný hluk pochází, anebo je-li to jen mámení, či skutečnost.

V tak přebídném stavu zastihlo ho sedmé jitro, mohlo-li jítrem nazváno být něco málo světla, jenž slabě ještě je d i n ý m pozůstatým oknem do temného žaláře zapadalo. To všecko nebylo by ním pohnuto, ale změna pod ním nanejejs ho zdésila. Nebylo to více lůžko, na němž ležel; proměnilo se v máry. Divoce se vzhopil, a udeřil se do čela o strop, jenž se byl tak velmi snížel, že nemohl více Vivencio rovně se postavit. „Staň se vůle boží!“ vzdychal, na máry ulehna. Železná postel proměnila se uměleckým nástrojením Ludovika Sforzy tajným perama, kteráž strážející se zdě tiskly, v máry a takto ta nepochopitelná proměna se dala. Takto měla být i ouzkost a zoufalost ubohé oběti nanejejs vypnuta; a protož i poslední okno vydávalo jen sporného světla – na znamení hasnouctho již života.

Vivencio seděl na márách svých; pak klekl a modlil se nábožně a poslední slze pod klapkami se mu vylily. Povětrí kolem zdálo se mu být zhoustle a těžce dýchal; anebo mu jen bylo tak těсно okolo srdce, poněvadž pro zužující se zdě ani nemohl rovně stát, ani natažený ležet? Ale dokonávající již síla životní a umořený duch byli ti tam, ze všech vezdejších traplivostí vyváží. Naděje zmizela

všecka, a strach se v něm více neožíval. Jenom silnější a silnější jakýsi zevnitřní hluk a lomoz i patrně na ucho zvězněného zaražející rány střečné, jenž se daly sluchem dobře rozeznat, ustavičně ještě po celý den pozorlivost Vivenciovu povzbuzovaly. Ach kýž by mu byla msta nyní poslední zasadila ránu, nebyl by ji pocítil ani znamenal. Ale možnost takového zpitomění milosrdnou přirozenosti také si Tolfi napřed vypočetl a i této vyhověl.

Hluk a lomoz zvencí byl neustále silnější, střelba vždy bližší a bližší a Vivencio, plný obdivení, nevěděl, co se ještě dítí bude. Již bylo pozdě večer; nenadále udeřila násilná rána na zvon nesmírný a zaskočila v ucho Vivenciovo. Uhodila jedna. Zvuk byl tak blízký a tak omráčlivý, že se zdál mozek protknout, a desateronásobné odražení jako při hřímání hučelo po všech jeskyních skalních. Nato následoval všeobecný praskot po celém stropě a po všech stěnách, jako by se chtělo všecko najednou sesypat. Vivencio vzhopil se a napráhl rámě, jako by chtěl mocí obrovskou shrkající stavení zadržet. Ale zdě se jenom zoužily a zase všecko utichlo. Strop mu již zasahoval na lěbku, ač seděl celý shrbený; jen o několik pídlí níže – a bylo po všem. Tělo jen se ještě šhubalo, lapal po větru, ruce jeho dosáhly na obě stěny a nohy se mu protáhly. Takto ležel k smrti utrápený Vivencio, až poznovu zvon zazněl a hrčení i praskot opět se ozval; praskot za praskotem následoval a střelba zvencí tak byla násilná, až se pod Vivenciem podlahla tak náhle otrásla, že se docela pomámený na zem svalil.

Slunce z hustého mraku vysílalo sporné paprsky a obloha se kolkolem zatahovala, jako by černou rouškou svou chtěla slavit pohřební průvod Vivencio; ale slunce mocnější protrhalo a rozeznalo mrak a v nekrásnějším lesku zapadlo do hlubiny moře nesmírného.

Vivencio pocítil ze sna věčného. S těžkým oddýcháním vyjevil, že dosavad živ jest; znenáhla pootevřel hluboko zapadlé oči, opět je zavřel a opět otevřel, zíral a zíral upřeněji – hleděl okolo sebe a – Bože milosrdný!! – uzrel se na lůžku pohodlném, okolo sebe své věrné druhy a sloužící. Nevěděl, co se s ním děje, živ-li, či to jen sen mámicí – snad všecko, co snesl, jen zdání? – Nikoli však, vždyť se cítil tak slabým, tak zemdleným, všecka síla jeho zmizela, že mu nebylo lze ani rukou více pohnout. A přece se nacházel uprostřed věrných svých přátel. Jaký to div, nímž byl jistě již smrti z náruči vydrán? – Ty a podobné myšlenky se namítaly Vivenciovi v prvním okamžení svého procitnutí.

Když se takto chvíli byl kolem poohlédl, přistoupil k němu kmet,

v němž Vivencio lékaře seznal, a žádal, aby přijal něco málo léků, pokojně ležeti zůstal a ani slovem se na nic nedotazoval dříve, až by opět potřebné posily došel. Nemocný tedy uposlechl rady rozsařného starce, a odpočinuv pokojně několik hodin, takto se docela vzpamatoval. Přátelé ho hlídali po celou noc, a Vivencio něco málo posilujícího pokrmu pozíval, libě usnul a do bílého dne pokojně spocíval.

Naráno procitna, tak se posilněným pocítil, že, ovšem ještě slabým hlasem a mdle, přece však zřetelně, mohl se přistojících tázat a o vyjádření všeho, co se s ním děje, požádat. Přítomný lékař, jenž vyšetřil, že mladost Vivenciova více oúčinkovala než léky jeho, neodepřel mu žádost tuto a starý Kavallo, Vivenciův spoludruh v bitvě i v zertovním šermu, jal se mluvití takto:

„Po nešťastné bitvě za Vidunou, kde tě krvežíznivý Tolfi sám rukou svou zajal, prchalo sice vojsko naše až do nejbližšího lesa. Zde ale rozstavení ostrořelci pojednou se obořili na nepřitele, stalým pronásledováním našich umdleného, a tak na něj dotírali, že ač pevně stál a neohroženě se bránil, přece konečně ustoupiti musil. Tolfi zůřil, projížděl zástupy a všecek svůj lid do boje hnal; ale nadarmo: toho dne nemohl více rozplášené své vojiny sebrat. Zástupové jeho řídili a Tolfi chtě nechtě musil ustupovat ze všech stran. Naše vojsko tak velmi ho tisklo, že se musil s několika jenom praporečky přes řeku pustit. Zde ho zaskočili naši a docela ho od ostatních jeho zástupů oddělili. Jeho spojenci Grimaldi, Toldo a Banieri se vzdali, druzi pak byli rozplášeni. Tolfi se prosekal s neustále řidnoucím zástupem svým až na hrad svůj. My ouprkem za ním hnali, a než se ještě mohl do hradu vedrat, k bitvě jsme ho přinutili. Tolfi se bránil co lev, ale nemoha moci veliké odolal, s velikou ztrátou se uvrhl do hradu svého, v němž se chtěl pevně zahradit. Však času mu nezbyvalo hrubě; my hrad obstoupili ze všech stran, i z mořské strany koráby naše se okázaly, a počavše outokem hnáti, po mnohem namáhání a odporu nepřítel konečně pozdě na noc hradu jsme se zmocnili. Zůřivý Tolfi říčel, když jsem první s zástupem svým hradby přelezl, co zatím druzi vrata u bran vypáčívše, v nemírném počtu do dvorce se vedrali. Tolfi dotíral mečem na nás, jeden však z zbrojnošů meč mu z ruky vyraziv, jeho se chtěl chopit; vtom Tolfi vytáhna dýku, vojína protekl, že se hned zvrátil, a zvolaje: „Pomsta má nesmi překažena býti!“ uprkem hnale po dvorci k jakémusi průchodu, kde jednomu z pacholkův svých rozzátoč pochodni z rukou vytrhna v průchodu s ní zmizel. Maje za to, že tajným průchodem minil uprchnout, pustil se za ním a několik mých větrných se mnou. Průchod se kroutil sem tam, vždy hloub a hloub, až jsme opodal uřelí

jeskyň velikou a rozlehlou, v níž se množství nacházelo velikých i malých železných kol a strojů s závažími náramné tíže, z nichž některá kdožví jak hluboko do propasti velmi dlouhé a široké visela. Zde jsme spatřili Tolfiho, jak právě dýkou svou lano nesmírně tloušťky přetřezává. My se zarazili, nevědouce, stroji-li nám ouklady. Tolfi ale zpozorovav nás, tím rychleji lano řezal a zvolal: „Nebudeť více, koho hledáte, pomsta má ho rozdrtila!“ Sorva domluvil, naríznutý provaz praskl, závaží na něm spadlo a při ukrutném praskotu a bouchání, jenž z kol, přenesmírnou rychlostí se točících, poslo, rozstupovala se zadní zeď a my uřelí člověka na mářách ležícího. Sorva to i Tolfi zočil, podivem jako zaražený vykřikl zůřivě: „Pekelné mocnosti, jenž mne pronásledujete, jakým omylem stalo se, že jsem nepravě závaží uřil? Však proto přece pomstě mé ujiti nemá!“ Závaží došlo, kola se přestala točit a Tolfi vtom, když jsme na něj dorážeti chtěli, se rozběhna, skočil přes prohlubeň a – padl do hlubiny bezedné, z níž jenom temné bouchnutí jsme zaslechli. Bezpochyby že se dříve, než dopadl, na závažích rozdrtil. Žes ty onen domnělý mrtvý na mářách, dozvěděli jsme brzy od vlastního zbrojnoše Tolfiho, jenž trýzněn jsa, všecky ohavnosti pána svého vyznal, doloživ, že Tolfi, hned jak tě zajal, s tím doložením tebe na hrad poslal, aby tě bez meškání do ž e l e z n é k o š i l e (tak nazývají zde toto ukrutné vězení, poněvadž při posledním stražení zdí vše to železo na tělo člověka přilehše, kosti v něm všecky zdolouha rozdrtil) oblékli. Průvodci tvoji ale omeškali se, a tudys později se dostal do vězení, sice bys již dávno byl života zbaven. Doložil i zbrojnoš, že pán jeho, bezpochyby chtě tobě kvapně a jednou ranou smrt udělat, dřív než by tě snad ještě přátelé tvoji osvobodili, rychle chtěl závaží spustit; v pomatenosti ale a ve svém vzteku přerlil druhý provaz, na němž viselo závaží stahující, a jakbrzy se kámen do prohlubně svalil, druhé závaží, nemajíc odporu, kvapem železné stěny svého vězení roztáhlo. Tys ale o sobě nevěděl. My tě vynesli, dobře opatrovali a zkušnému lékaři odevzdali, jehožto pomocí teprv třetího dne jsi zas poprvé k sobě přišel. Hrad jest v moci naší, a kaž nyní, co s zajatými dítí se má.“

Vivencio se uzdravil opět, ale trud a zasmušlost ho opoutaly navždy. Věžné všecky propustil na svobodu, a kázal železný žalář, aby všecka pamatka předešlé ukrutnosti odstraněna byla, zbořit a všecko to místo vyplnit zemí, pod níž hluboko ukrutný Tolfi spocívá.